STELIAN DUMISTRĂCEL:
omul de dincolo de cuvinte

Ion-Horia BÎRLEANU

Nu doar pentru Stelian Dumistrăcel, nu numai pentru noi, foştii studenţi, colegii şi prietenii dumnealui, ci – fără a exagera câtuşi de puţin – pentru lingvistica românească, în primul rând pentru cea ieşeană, ziua de 19 august 1937 a fost o zi importantă: e ziua în care s-a născut, într-un sat frumos din actualul judeţ Suceava, cel ce avea să-şi construiască, de-a lungul vieţii, o carieră impresionantă prin multiplele ei valenţe. Cariera Dlui Dumistrăcel, din care punctăm acum doar câteva momente, a început în anul 1958, an în care a devenit licenţiat al Facultăţii de Litere de la Universitatea „Al. I. Cuza" Iaşi, facultate în cadrul căreia, 16 ani mai târziu, avea să obţină, sub îndrumarea Dlui prof.dr. docent G. Istrate, şi titlul de doctor în filologie. Nu întâmplător, începând din anul 2001, Domnia Sa este conducător de doctorat în specialitatea „filologie" la Universitatea ieşeană, având „la activ" până în prezent zece doctorate susţinute şi recunoscute. De asemenea, a fost şi membru în comisii pentru acordarea titlului de „doctor", respectiv de „doctor habilitat", la Universităţile din Iaşi, Bucureşti, Cluj-Napoca şi Chişinău. O menţiune aparte privind calitatea de membru în comisiile de „laudatio" pentru acordarea titlului de „doctor honoris causa" mai multor lingvişti şi filologi: Eugeniu Coşeriu (Universitatea „Ştefan cel Mare", Suceava, 2000, Universitatea „Dunărea de Jos", Galaţi, 2001); G.I. Tohăneanu şi Ion Brezeanu (Universitatea din Galaţi, 2000); Marius Sala (Universitatea din Suceava, 2006).

Pentru a ne menţine în acelaşi cadru eminamente academic, se cuvine să trecem în revistă, dacă nu cu acribie biografică, atunci măcar cu sinceră simpatie şi admiraţie profesională, şi activitatea propriu-zis didactică a Dlui Dumistrăcel, activitate „constantă" începută abia în urmă cu un deceniu atât „acasă", la Iaşi, cât şi în calitate de profesor titular la Facultatea de Litere, Istorie şi Teologie de la Universitatea „Dunărea de Jos" din Galaţi, unde a ţinut, timp de trei ani, cursuri de istoria limbii române (elementul autohton), de etnostilistică şi de introducere în lexicografie, precum şi cursuri la masteratele de la secţia de Litere („Lingvistica textului") şi de Istorie („Etnolingvistică danubiană").

Paralel, tot din anul 1997, Dl Stelian Dumistrăcel a funcţionat ca profesor asociat, pentru ca în 2001 să devină profesor titular, la Departamentul de Jurnalistică şi Ştiinţele Comunicării de la Universitatea „Al. I. Cuza", având ca profil didactic domenii ale „Discursului jurnalistic", ca şi „Pragmatica comunicării", la masteratul organizat în cadrul acestui Departament, precum şi, începând cu anul 2005, „Stilistica generală" şi „Filosofia limbajului", la Şcoala Doctorală de la Facultatea de Litere.

La aceeaşi Universitate, anterior, anume între anii 1963–1968, Dl Dumistrăcel susţinuse cursuri la Facultatea de Litere, perioadă în care mi-a fost şi mie profesor, iar între 1991 şi 2000, la Facultatea de Istorie, ca profesor invitat. De asemenea, în primul semestru al anului universitar 1996/1997, Domnia Sa a fost solicitat să predea la

BDD-V2521 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 20:16:18 UTC)

Universitatea „Friedrich Schiller" din Jena, unde, ca şi la Heidelberg, în anul precedent, prezentase şi o serie de conferinţe. Relaţia Domniei Sale cu mediul universitar german era însă de dată mai veche: începutul îl făcuseră specializările şi stagiile de documentare din anii 1967, 1969, 1975 şi 1991 (ultimele două în calitate de bursier DAAD).

În cadrul de faţă, va trebui să rememorăm însă şi activitatea desfăşurată de Dl Dumistrăcel, între anii 1958 şi 1997, în calitatea sa de cercetător ştiinţific principal şi şef de sector (în prezent şef al Departamentului de dialectologie) la Institutul de Filologie Română „A. Philippide" al Filialei Iaşi a Academiei Române. Timp de trei decenii, Domnia Sa a elaborat numeroase lucrări de valoare în domeniile dialectologiei româneşti şi generale, al romanisticii, al lexicologiei, al etnostilisticii şi al pragmaticii comunicării. Este membru în colegiul de redacţie şi, din 1990, redactor şef al publicaţiei Institutului, „Anuar de lingvistică şi istorie literară"; printre lucrările mai importante figurează *Influenţa limbii literare asupra graiurilor dacoromâne. Fonetica neologismului*, pentru care i s-a acordat premiul „Timotei Cipariu" al Academiei Române pe anul 1978; coordonează lucrările la proiectul *NALR. Moldova şi Bucovina*, activitate care s-a concretizat în publicarea a opt volume din această serie, apărute între 1987 şi 2007, precum şi în apariţia, în 1997, a volumului de teorie a domeniului, *Ancheta dialectală ca formă de comunicare* (la care am avut satisfacţia de a fi colaborator); a participat la revizia a trei volume din *Dicţionarul limbii române*, serie nouă, apărute între anii 1987 şi 1992; a obţinut, în 1995 şi 1996, două granturi din partea Academiei Române; a susţinut, în 1996, 2004 şi 2007, conferinţe la Academia Română, în ciclul „Limba română şi relaţiile ei cu istoria şi cultura românilor"; a lansat (în 1993) şi coordonează proiectul „Graiurile româneşti de la est de Carpaţi. Socio- şi etnotexte", în colaborare cu Institutul de Lingvistică de la Chişinău al Academiei de Ştiinţe a Republicii Moldova, proiect în cadrul căruia au fost efectuate anchete de profil în diverse localităţi din Moldova istorică; a fost ales membru în Comitetul Naţional Român pentru *Atlas linguarum Europae* şi *Atlas linguistique roman*. A participat la Congresele internaţionale de lingvistică şi de filologie romanică de la Bucureşti şi Napoli, la manifestări internaţionale de românistică de la München şi Tübingen şi, în calitate de colaborator la proiectele internaţionale amintite, la congrese de dialectologie romanică la Aix-en-Provence şi Palermo, la colocviile Comitetului Internaţional pentru *Atlas linguistique roman* de la Aussois, Barcelona şi Grenoble, precum şi la numeroase manifestări ştiinţifice desfăşurate, după 1991, la Chişinău şi la Bălţi (unde, în anul 2003, la Universitatea „Alecu Russo", a ţinut şi un ciclu de lecţii consacrate conceptului coşerian de «discurs repetat»).

Dincolo de detaliile bio- şi bibliografice, detalii care multor dintre cititori le sunt, de altfel, cunoscute, se cuvine să încercăm o generalizare, o trecere în revistă a realizărilor pentru care numele dialectologului şi lingvistului Stelian Dumistrăcel se înscrie la loc de cinste în galeria oamenilor de ştiinţă români. Departe de o falsă modestie, putem afirma cu toată mândria că distinsului nostru coleg îi datorăm: abordarea din perspectivă socio- şi psiholingvistică a raporturilor dintre limba literară şi graiurile dacoromâneşti; introducerea informatizării, mai precis a tehnoredactării asistate de calculator în cartografia lingvistică românească, la cel de-al treilea volum din *NALR. Moldova şi Bucovina* (program prezentat în Prospectul de lansare a acestui volum, tipărit în 2005), promovarea cercetării monografice, interdisciplinare, a elementelor autohtone din vocabularul limbii române; introducerea în lingvistica

BDD-V2521 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 20:16:18 UTC)

românească a conceptului de „variabilă geografică", aplicat la analiza semantică şi stilistică; schiţarea tipologiei genealogice şi funcţionale a frazeologismelor româneşti; iniţierea, în colaborare cu Institutul de Lingvistică de la Chişinău, a proiectului de recuperare, în spiritul activităţii Şcolii Sociologice Gusti, a moştenirii culturale aparţinând comunităţilor rurale din localităţile dispărute şi strămutate în cursul regimurilor totalitare din a doua jumătate a secolului al XX-lea; reevaluarea, pornind de la analiza limbajului publicistic din perspectiva retoricii clasice şi a pragmaticii moderne, a statutului „stilurilor funcţionale" ale limbii române; introducerea în bibliografia şi exegeza de profil românească a unor lucrări ale lui Eugeniu Coşeriu, ca şi preluarea de teme (în primul rând „Discursul repetat") şi de aplicare a teoriei coşeriene în teze de doctorat.

Sunt, toate acestea, lucruri importante, ce vor fi reţinute de generaţiile viitoare de cercetători; realizări construite cu intuiţie şi inspiraţie profesională şi urmărite cu conştiinciozitate şi migală, pe sute şi mii de pagini: Stelian Dumistrăcel este coautor la 10 volume şi autor al 8 volume şi al mai mult de 200 de studii şi de articole din domeniul lingvisticii, apărute în reviste de specialitate din ţară şi din străinătate: Franţa, Germania şi Italia. A scris, de asemenea, peste 300 de articole cu tematică generală de cultivare a limbii, fiind colaborator la „Iaşul literar", „Convorbiri literare", „Cronica", „Revista română", „Contemporanul", „Monitorul de Iaşi", „Ziarul de Iaşi", „Lumina", „Dacia literară" ş.a. Iată de unde provine şi preocuparea Domniei Sale faţă de actul jurnalistic ca atare şi, mai mult decât atât, dorinţa de a imprima jurnalismului românesc, prin mijloacele proprii, un necesar grad de profesionalism. De menţionat sunt, în acest context, cele mai recente volume de autor: *Limbajul publicistic românesc din perspectiva stilurilor funcţionale* şi *Discursul repetat în textul jurnalistic. Tentaţia instituirii comuniunii fatice prin mass-media*, ambele apărute în anul 2006.

Aşa cum, de decenii bune încoace, lingvistica a devenit imposibil de conceput fără Saussure şi Coşeriu, la fel orice schiţă de portret a unui lingvist contemporan rămâne incompletă dacă am omite să ne referim la legătura sa – virtuală sau nu – cu marele Maestru. Din fericire, relaţia dintre Stelian Dumistrăcel şi Eugeniu Coşeriu a fost una cât se poate de reală şi fructuoasă: colegul nostru a avut şansa să-i audieze, la Tübingen, în 1975, un număr de cursuri de romanistică şi să-i fie aproape şi în anii ce au urmat, la numeroase manifestări ştiinţifice din ţară şi din străinătate (Germania, Spania, Republica Moldova). Trebuie subliniat faptul, de altfel îndeobşte cunoscut, că Dl Dumistrăcel este unul dintre puţinii lingvişti români care s-au preocupat de aducerea şi cunoaşterea operei coşeriene în spaţiul românesc. Un pas semnificativ în această direcţie l-a constituit editarea, în anul 1994, la Chişinău, în colaborare cu academicianul Silviu Berejan, a volumului *Lingvistica din perspectivă spaţială şi antropologică. Trei studii*.

Calitatea de discipol şi, în acelaşi timp, de exeget al lui Coşeriu înseamnă însă, pentru omul de cultură Stelian Dumistrăcel, încununarea logică şi necesară a unei vieţi dedicate studiului, dorinţei de informare, de cunoaştere. Copilul de odinioară, care citea, în curtea casei părinteşti, pe Simion Mehedinţi şi pe Mihail Sadoveanu, pe Cezar Petrescu şi pe Jules Verne, a devenit un adolescent pasionat în egală măsură de literatura clasicilor ruşi şi a scriitorilor sovietici ai momentului, dar şi de operele lui Nicolae Iorga sau Vasile Pârvan, pentru ca apoi, student fiind, să parcurgă, cu şi din convingere, bibliografia cursurilor de literatură universală şi de teoria literaturii ţinute de profesorul Al. Dima, citind cu interes cărţi din râvnitul „Fond S" al Bibliotecii Centrale

BDD-V2521 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 20:16:18 UTC)

Universitare. Iar astăzi? Ni-l putem imagina cu uşurinţă pe colegul Stelian Dumistrăcel declarând cu mâna pe inimă şi cu acel zâmbet uşor ironic al său: „Sunt un «fan» al lui G. Călinescu şi un cititor nostalgic al poeziei de maturitate a lui Lucian Blaga; îmi place Nichita Stănescu, însă am strângeri de inimă faţă de bursucările «poetice» ale lui Mircea Cărtărescu... Prin urmare, un conservator, de vreme ce şi în alte literaturi am rămas la Virginia Woolf, Marguerite Yourcenar şi Heinrich Böll!".

Un conservator, atât de conservator pe cât poate fi un profesor, adică un om în permanenţă tânăr prin structura sa interioară şi prin osmoza cu mediul uman în care-şi desfăşoară activitatea, Dl Dumistrăcel este încă departe de a-şi fi epuizat resursele şi posibilităţile de valorificare a cunoştinţelor din variate domenii, printre care la loc de cinste se numără literatura şi istoria, etnografia şi folclorul, sociologia şi antropologia culturală, jurnalistica şi, desigur, nu în ultimul rând, lingvistica generală şi aplicată. Aflăm cu bucurie că printre planurile de viitor ale cercetătorului se înscriu proiectul de a aduna în volume tematice studiile şi articolele consacrate elementelor autohtone din vocabularul limbii române, ca şi pe cele privind matricea stilistică a debutului lui Marin Preda, precum şi elaborarea unei noi antologii Coşeriu, care să cuprindă traduceri ale unor articole şi studii din limbile germană, franceză şi spaniolă, antologie intitulată inspirat şi provocator *Etimologie, semantică şi frazeologie românească din perspectivă romanică*.

Ce-ar mai fi de spus? Poate încă două-trei idei dar, de fapt, mai multe, foarte multe. În calitatea mea de fost student, de coleg, de prieten al lui Stelian Dumistrăcel, mi-a revenit astăzi o misiune cel puţin ingrată: aceea de a prezenta, prin inevitabilă comprimare şi omisiune, 50 de ani din viaţa unui om de ştiinţă, a unui om de cultură, care cu greu pot încăpea într-un oarecare număr de pagini, de cuvinte, de minute. Am spus fără îndoială mult, dar încă n-am spus totul. Restul va urma, peste 10, peste 20 de ani.

Finalul însă aparţine – fără discuţie – şi discipolilor discipolilor Profesorului.

„Ad multos annos", Domnule Profesor Stelian Dumistrăcel!

Universitatea „Ştefan cel Mare", Suceava
România

BDD-V2521 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 20:16:18 UTC)